

EVALUERINGSMODELLER

Statens innkjøpsforum, 24. mai 2022

Kjetil Østgård

Uti Nye avklaringer om evalueringsmetoder

TOPICS:: Domstol Evaluering KOFA Konkurransse Konkurransgrunnlag Pris

TEI Tildelingskriterier

TEMAER:

Till
tilb
opp
arti

Jeg har flere ganger anbefalt at oppdragsgivere unngår utfordringene ved poengberegningmetoder ved å bruke andre evalueringsmetoder. Oppdragsgivere som synes det er vanskelig å finne riktig metode for å beregne poeng på priskriteriet, kan for eksempel slippe dette problemet helt ved å bruke pris som sammenligningsgrunnlag istedenfor poeng, skriver artikkelforfatteren.

Av INNLEGG AV: LENNART HOVLAND 28. JANUAR 2021

SEND ARTIKKELEN PÅ E-POST

SKRIV UT ARTIKKELEN

Av Kristian Jåtog Trygstad, Advokatfirmaet Mageli

Borgarting lagmannsrett har nylig avgjort en sak hvor spørsmålet var om konkurranse. artikkelforfatterne. På bildet Line Camilla Werner (øverst) og

Masteroppgave (III): Tydeliggjøring av hva ulike evalueringsmetoder innebærer

AER: Digdir Evaluering Masteroppgave Pris Sykehusinnkjøp

Monica Benonisen (t.v.) og Marianne Strand har skrevet masteroppgave ved Norges Handelshøyskole i forbindelse med en serie artikler om scoring og normalisering av score publisert i anbud365 tidligere i år.

SERT AV: LENNART HOVLAND 13. JULI 2020

SEND ARTIKKELEN PÅ E-POST

SKRIV UT ARTIKKELEN

håper at vår masteroppgave kan bidra til en tydeliggjøring av hva ulike evalueringsmetoder innebærer, og gjerne på en litt annen måte enn litteraturen i seg selv, sier masterstudentene Monica Benonisen og Marianne Strand ved Norges Handelshøyskole til Anbud365. I masteroppgaven sammenligner de ulike tilnærminger som transformerer pris til poeng under evaluering av anbud, slik som å sammenligne pris og kvalitet sammen som én score. De to håper på å bidra til tydeliggjøring etter deres funn i oppgaven: At Sykehusinnkjøp kan gå i front for endring og at Digitaliseringsdirektoratet ser nærmere på hva de anbefaler.

Anskaffelser.no

Fagsider om offentlige anskaffelser

Anskaffelser i krise

Problemstillinger offentlige oppdragsgivere må vurdere i forhold til Russlands invasjon av Ukraina.

Bilparkdata

Planlegg overgangen til nullutslippsskjøretøy med DFØs nye styringsverktøy for offentlige bilparker.

Meld deg på Digitale anskaffelser-konferansen 2022

Tirsdag 3. mai 2022 kl. 9.30-15.00
Sted: Raddison BLU Scandinavia eller digital deltakelse.

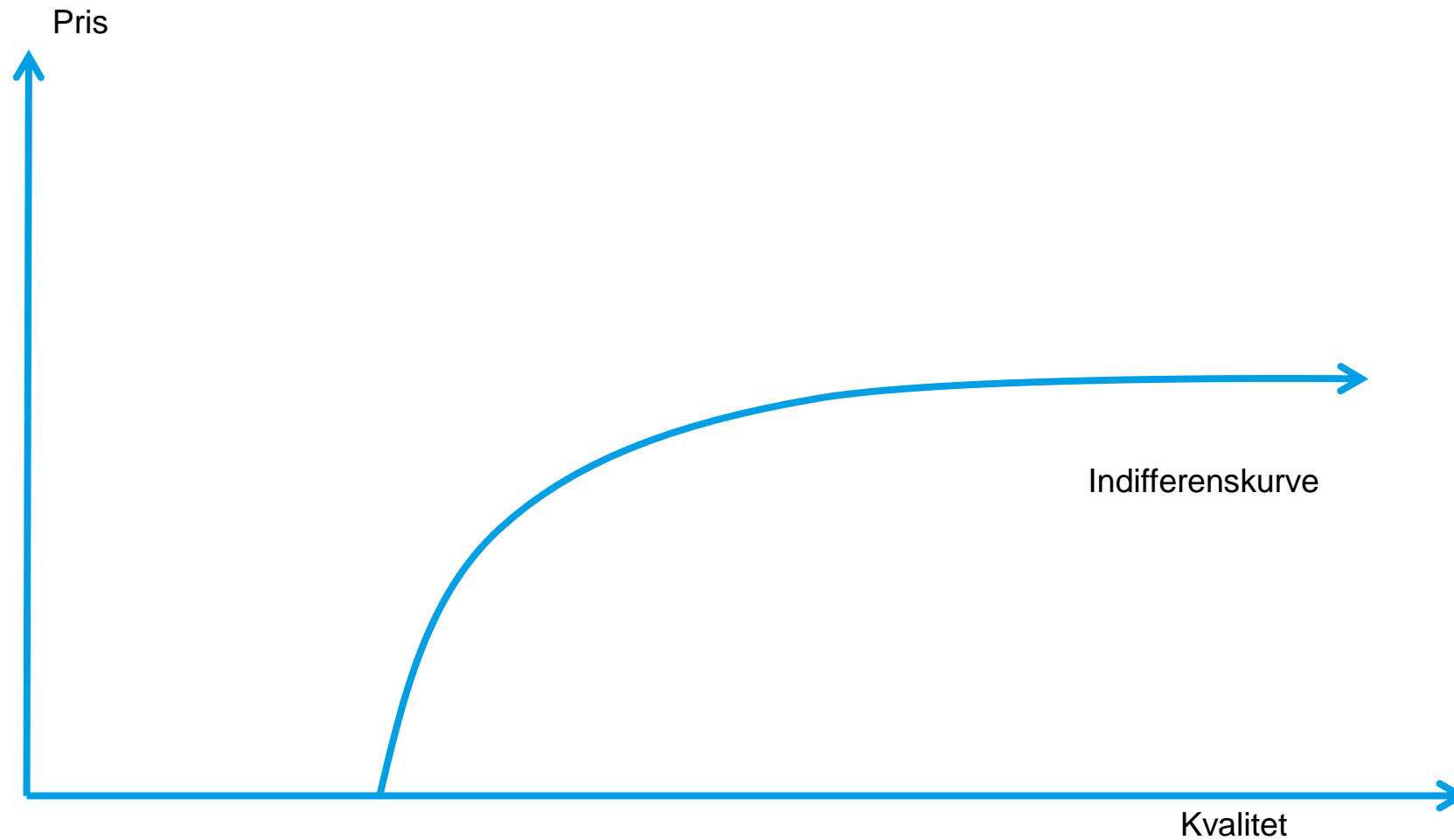
Anskaffelsesprosessen for effektive og bærekraftige anskaffelser

Avklare behov og forberede konkurransen

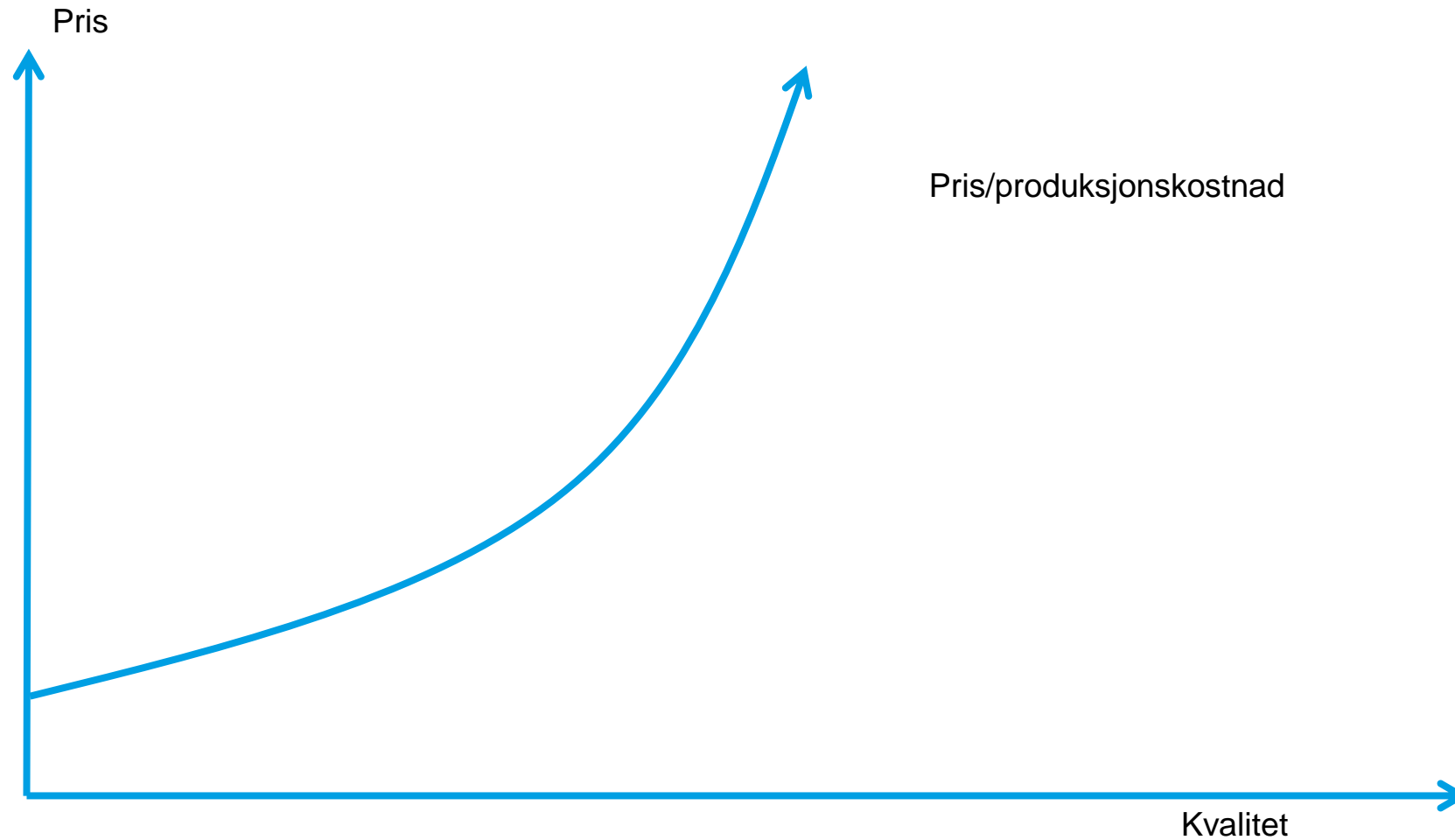
Konkurransgjennomføring

Kontraktsoppfølging

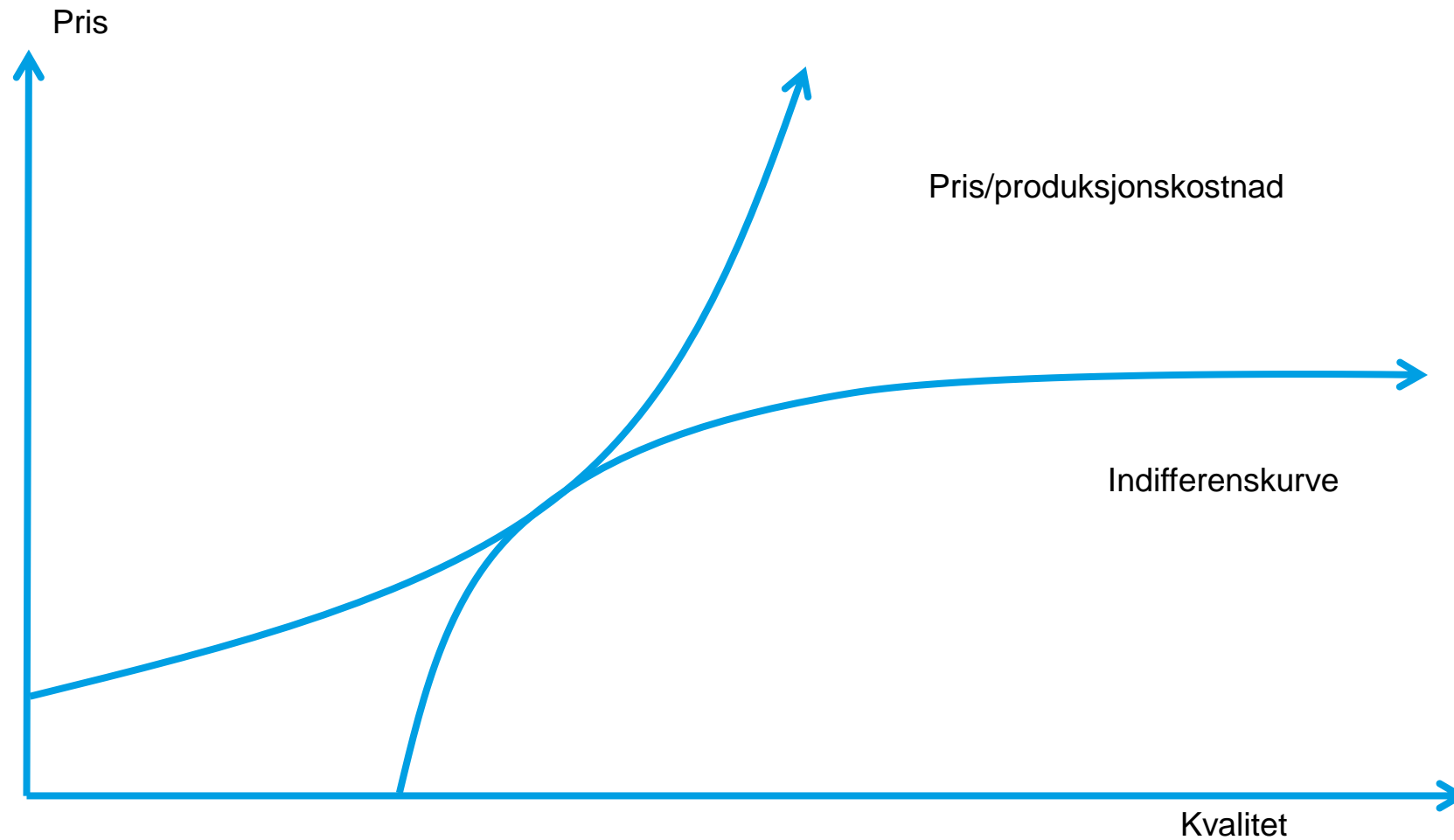
Behovsteori - indifferens

Behovsteori - indifferens

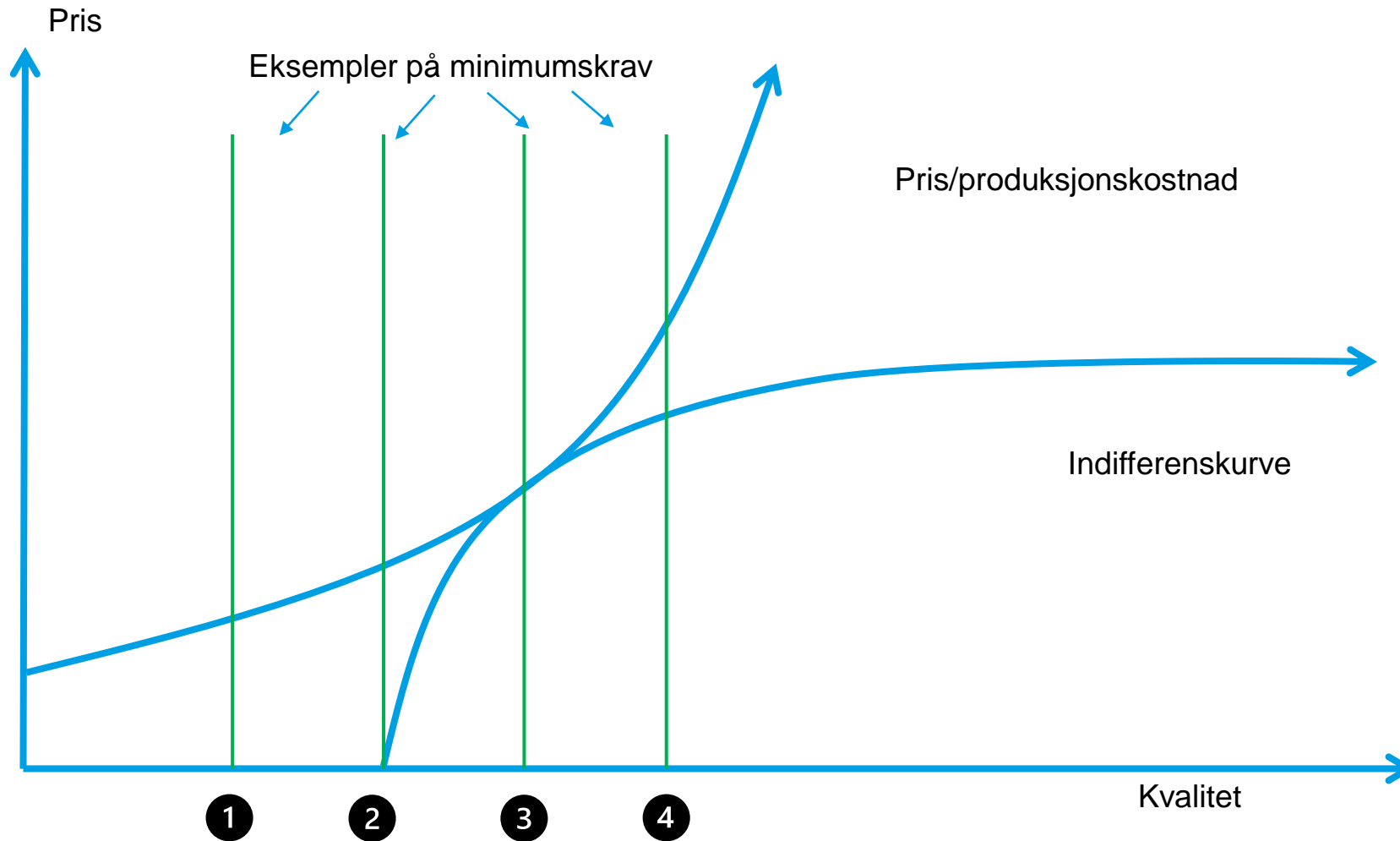

Behovsteori - indifferens

Behovsteori - indifferens

Konkurransemetodikk

Samspillet i konkurransen mellom beskrivelse av behov, kvalifikasjonskrav, krav til ytelsen, kontraktsvilkår og tildelingskriterier må «sitte». Det er konkurransemetodikk du bygger i hver enkelt konkurranse.

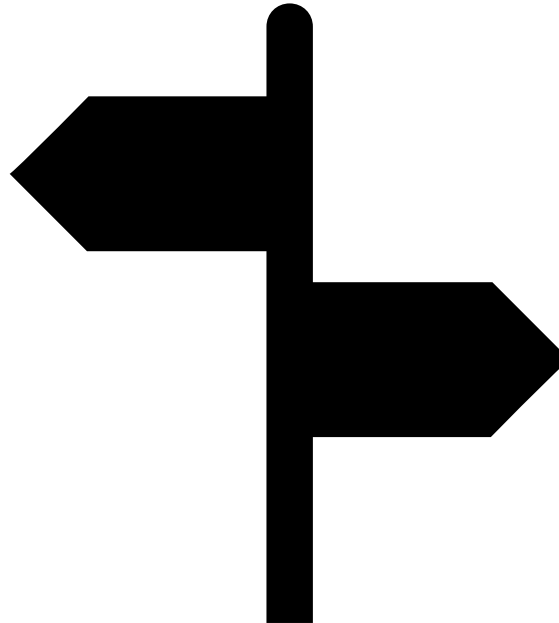
Bakteppe evalueringsmodeller – eksempel fra KOFA 2017/114

«Utgangspunktet er at valg av evalueringsmodell ligger innenfor oppdragsgivers innkjøpsfaglige skjønn, og at dette skjønnet bare i begrenset grad kan overprøves rettslig. Oppdragsgiver har frihet til å definere hva som representerer relevante merverdier og til å definere hvilke egenskaper ved tilbudene som skal gis hvilke utslag, såfremt dette gjøres i samsvar med kravene til likebehandling og gjennomsiktighet i loven § 5, jf. klagenemndas sak 2015/60, premiss 34. En evalueringsmodell vil etter omstendighetene kunne underkjennes som uegnet, men terskelen for dette er høy, jf. klagenemndas sak 2018/238, premiss 34. Risiko for at den valgte modellen ikke gir oppdragsgiver det økonomisk mest fordelaktige tilbudet, er ikke tilstrekkelig, jf. klagenemndas avgjørelse i sak 2017/103, premiss 32, med videre henvisning til sak 2016/71.»

Poengsette eller prissette?

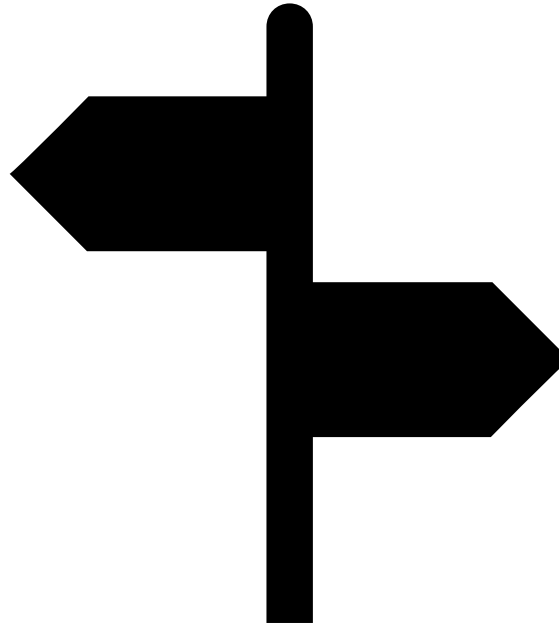
- «Poengsette» innebærer at alle tilbud får en poengscore pr tildelingskriterie
- Den mest brukte (?) modellen, innarbeidet på både leverandør-oppdragsgiversiden
- Har kjente ulemper*

- «Prissette» kvalitet innebærer at vi tar utgangspunkt i den enkelte tilbudspris. Kvalitative egenskaper gis en monetær verdi i tråd med tildelings-kriterienes innhold.
- Ingen kjente metodiske eller juridiske utfordringer

Absolutt eller relativ evalueringmodell?

- Absolutt evalueringsmodell innebærer at evalueringen knyttes til gitt størrelse/standard
- Typisk hva som er mulig å oppnå i det aktuelle markedet for best mulig måloppnåelse/behovsdekning
- Også kalt «skolekarakterevaluering» eller «eksogene variabler»

- Relativ evalueringsmodell innebærer at tilbudene evalueres forholdsmessig. Beste tilbud oppnår beste mulige resultat på det enkelte kriterie. Øvrige tilbud oppnår et resultat basert på de identifiserte forskjeller
- Også kalt «endogene variabler»

Poengmodell

Kriterie	Vekt	Leverandør A		Leverandør B	
		Karakter	Vektet	Karakter	Vektet
Pris/LCC	50 %	10	5,00	9,1	4,55
Kvalitet	20 %	8	1,60	10	2,00
Miljø	15 %	7	1,05	10	1,50
Service	15 %	10	1,50	6	0,90
Total	100 %		9,15		8,95

DFØ vil i ny veiledning anbefale prissetting av kvalitet med absolutte variabler

»» DFØ vil være et aktivt fagorgan

DFØ har ikke tidligere anbefalt en spesifikk modell. DFØ anbefaler altså en de som i dag bruker poengmodeller å vurdere en endret praksis.

Viktig å poengtere at det ikke er én modell som alltid skal brukes. Ulike modeller kan være egnet avhengig av den konkrete anskaffelse.

Å fastsette en kroneverdi på de kvalitative egenskapene som skal vektlegges har en direkte tilknytning til oppdragsgivers betalingsvilje for disse egenskapene.

Vil fungere godt i tilnærmet alle anskaffelser

Vi mener modellen har de beste forutsetningene for en riktig evaluering.

Den har ikke kjente metodiske eller juridiske svakheter.

Betalingsvilje for kvalitet utover minstekravene har sin begrensning. En modell som synliggjør dette i kroner heller enn poeng har etter vår vurdering en bedre forutsetning for å konkludere med en riktig tilbudsevaluering.

Man trenger ikke forholde seg til ulike og til dels kompliserte utregninger.

Anbefalt modell - helt overordnet

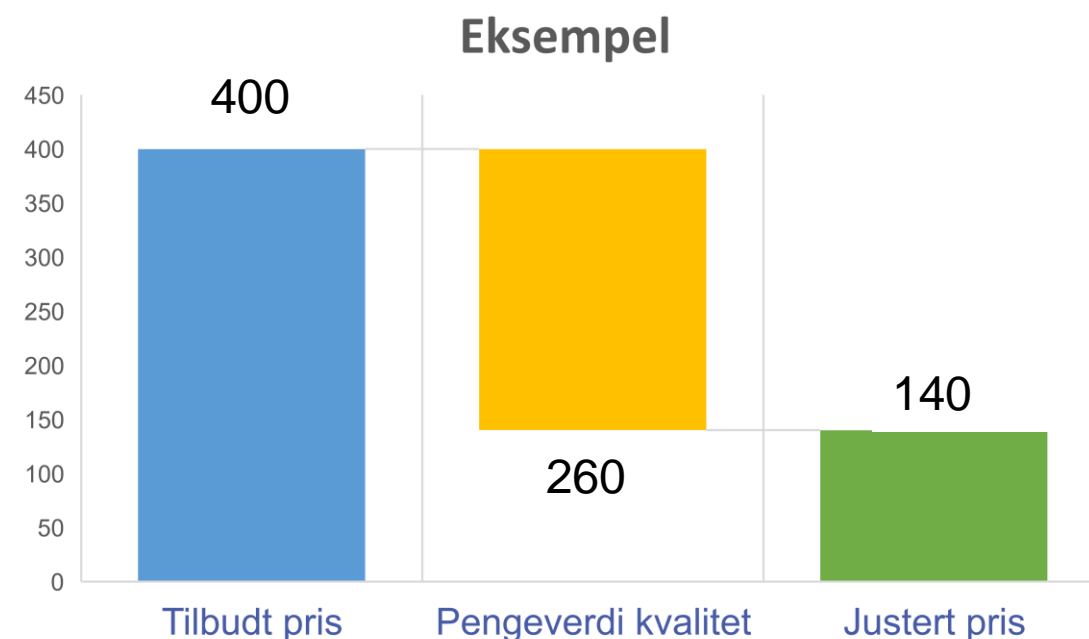
Vi tar utgangspunkt i prisen som er tilbudt for det enkelte tilbud

Tilbudt pris justeres for evalueringsformål basert på den tilbudte kvaliteten

Det gis et fratrukk for tilbudt kvalitet pr tildelingskriterie/tilbud

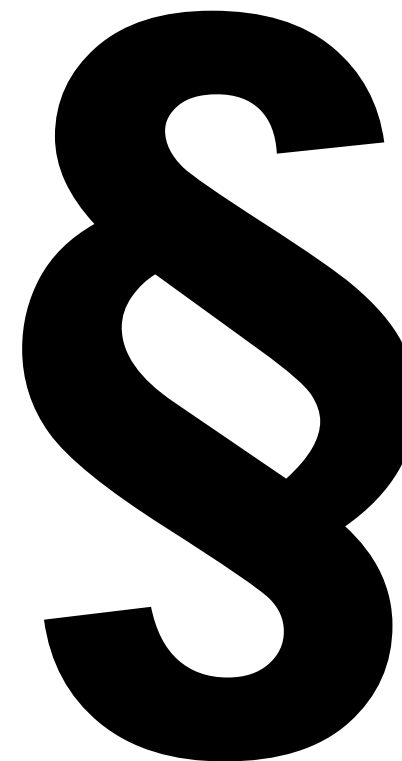
Tilbudt pris minus fratrukk for den tilbudte kvaliteten gir «*Justert tilbudspris*»

Tilbudet med den laveste justerte tilbudsprisen er vinner av konkurransen

Er dette lovlig? Se KOFA 2019/589*

«Klagenemnda kan ikke se at den valgte evalueringsmodellen under disse omstendighetene er mindre forutberegnelig eller etterprøvable enn hvor tildelingskriteriene vektas innenfor et nærmere angitt spenn, slik forskriften § 18-1 (6) åpner for, eller en evalueringsmodell som åpner for tilpasninger i evalueringen etter åpningen av tilbudsprisene. Så fremt konkurransegrunnlaget opplyser om hvor store prisfradrag eller pristillegg som gis, vil tildelingskriterienes innbyrdes styrkeforhold være klarlagt og det vil være forutberegnelig for leverandørene hvor stort prisfradrag som potensielt kan oppnås. Nemnda kan ikke se at lovens krav til forutberegnelighet, eller forskriftens krav om at vekt skal angis, er til hinder for en slik fremgangsmåte.»

*KOFA behandlet i sak 2019/589 en modell som i det vesentlige er tilsvarende modellen (uten at evalueringsteamet var kjent med tilbudsprisene) DFØ nå anbefaler

Om behovet for revidert veiledning

- Fagområdet har utviklet seg
- Veiledningen på anskaffelser.no om evalueringsmodeller har ikke vært oppdatert på lenge
- Nasjonal og internasjonal faglitteratur tilsier at vi bør være mer oppmerksomme på evalueringsmodellene

Betalingsvilje

Vi bruker kvalitative tildelingskriterier fordi vi har en betalingsvilje for kvalitet utover de kravene som er stilt til ytelsen. Ved bruk av en evalueringsmodell med prosentvise vektorer på tildelingskriteriene, poengsetting, skalabruk så **kamouflerer vi den reelle betalingsviljen.**

Mange regnet ut betalingsvilje også med poengmodeller

- Verktøy som understøtter valg av vekt på tildelingskriteriene
- Enkel omregning fra vekt/poeng til å uttrykke det i kroner
- Merk: «Laveste pris». I denne modellen er det forventet laveste pris i forestående konkurranse

Pris pr kvalitetspoeng

Tildelingskriterier*	Vekt*	Faktor <i>Felt vises for de som ønsker å bygge ut</i>	Påslag % <i>Felt vises for de som ønsker å bygge ut</i>	Pris per poeng
Pris	40 %			
Miljø	40 %	1,00	10,00 %	100 000
Kompetanse	20 %	0,50	5,00 %	50 000
SUM	100 %			

* Sett gjerne egne navn og vekter på kriteriene. Summen må bli 100 %

Laveste pris: (fyll inn) 1 000 000

Forutsetninger:

Poengskala fra 0-10 på samtlige kriterier

Forutsetninger i beregningen; 10-poengs evalueringsskala der pris evalueres lineært fra laveste (10 p) til dobbel pris (0 p).

Styrker og svakheter

Styrker

- Blir ikke påvirket av uaktuelle tilbud
- Kan ikke påvirkes med strategisk/taktisk tilbudsinnlevering
- Påvirkes ikke av store variasjoner i innkomne priser
- Egentlig en enklere modell. Enkel utregning uten kompliserte verktøy
- Synliggjør i klartekst oppdragsgivers betalingsvilje

Mulige svakheter

- Vil for mange innebære en endring
- Et annet tankesett – krever litt omstilling
- Pedagogisk vanskelig
- Kan være en «hard» modell for leverandørmarkedet når de ser i rene kroner at tilbudet ikke vurderes som godt nok

En endring i tankesett

Før

«Oppdragsgivers poengfastsetting skal sikre at relevante forskjeller mellom kvalifiserte tilbud gjenspeiles i de poeng tilbudene gis under de ulike tildelingskriteriene.»

Framtid?

«For å finne det beste tilbudet er det avgjørende at oppdragsgiver evaluerer kvalitetskriteriene i henhold til den betalingsviljen oppdragsgiver faktisk har for den aktuelle kvaliteten.»

Vi kan ikke vekte tildelingskriteriene på tradisjonelt vis

- Forskriften (§ 18-1 (6)) krever at oppdragsgiver oppgir den relative vektingen hvert enkelte tildelingskriterie skal ha
- Tildelingskriteriene får ikke en vekt angitt i prosent ved den anbefalte modellen
- Vi opplyser det enkelte tildelingskriteriets betydning i form av en maksimal betalingsvilje pr tildelingskriterie
- Den relative vekten kan utledes fra de maksimale summene som kan komme til fradrag på hvert enkelt tildelingskriterie
- (Beskrivelsen av tildelingskriteriene påvirkes ikke av evalueringsmodell)

Vi må ha et maksimalt fradrag per tildelingskriterie

- Den maksimale verdien skal gjenspeile oppdragsgiverens maksimale betalingsvilje for kvalitative egenskaper utover minstekravene til ytelsen.
- Det er viktig at oppdragsgiver har et bevisst forhold til betalingsvilje
- Det maksimale fradraget må defineres tydelig i konkurransedokumentene (gjerne på samme måte som tildelingskriterienes vekt)
- Teoretiske størrelser, men har potensielt avgjørende betydning for tilbudsevalueringen

Kan summen av mulige fratrukk på de ulike tildelingskriteriene overstige forventet prisnivå(/anskaffelsens maksimale verdi)?

Nærmere om det maksimale fratrekket – og evaluering

- DFØ anbefaler at oppdragsgivere er særlig bevisst i planleggingsfasen på å kartlegge leverandørmarkedets prisdrivere
- Oppdragsgiveren må forstå behovet, egen betalingsvilje og leverandørmarkedet
- Størrelsen på det maksimale fratrekket som kan komme til anvendelse vil vise oppdragsgivers preferanser – og erstatte vekting oppgitt i prosent.
- Er det stor usikkerhet rundt hvilke priser som kan forventes kan det være hensiktsmessig å beregne det maksimale fratrekket på grunnlag av de innkomne tilbud. (Eksempelvis et gjennomsnitt av de innkomne tilbudene)
- Det er betalingsviljen for tilbudt kvalitet som er avgjørende for fratrekke for det enkelte tilbud. Det innebærer at det ikke er gitt at noen tilbud oppnår maksimalt fratrekke på det enkelte tildelingskriterie
- Det er tilbudt kvalitet slik oppdragsgiver bedømmer det, og betalingsviljen for denne kvaliteten, som er avgjørende for størrelsen på fratrekket

Praktisk bruk av evalueringsmodellen

» I konkurransedokumentene

Beskriv selve tildelingskriteriene i konkurransedokumentene på samme måte som tidligere. (Sikre lovlige kriterier.)

Det er viktig at pris identifiseres som én størrelse.

I stedet for å angi en vekt i prosent per tildelingskriterie angir du en maksimal betalingsvilje i kroner* pr tildelingskriterie. Denne summen er det maksimale fratrukket det enkelte tilbud kan få for kvalitative egenskaper på det aktuelle tilbudet.

Beskriv modellen og hvordan du vil gjennomføre evalueringen i konkurransedokumentene.

Tilbudsevalueringen

Identifiser betalingsvilje i kroner (innenfor det maksimale) for den tilbudte kvaliteten («*pengeverdi kvalitet*») per tildelingskriterie

Evalueringen skal(/behøver) ikke være relativ

Samlet «*pengeverdi kvalitet*» for tildelingskriteriene kommer til fratrukket på tilbudsprisen → «*Justert tilbudspris*»

«*Justert tilbudspris*» er grunnlaget for sammenligning av tilbud. Tilbud med lavest «*Justert tilbudspris*» er vinner av konkurransen

Sikre ivaretagelse av de grunnleggende prinsippene

* Det kan gjøres på flere måter

Eksempel – oppsetting av skolebygg - konkurransegrunnlag

I konkurransebestemmelsene kan tildelingskriteriene helt overordnet beskrives slik. Selve evalueringsmodellen bør også beskrives.

Tildelingskriterie	Maksimalt fratrukk
Lavest kostnad/LCC	N/A
Kvalitet	100.000.000,-
Underkriterie A	60.000.000,-
Underkriterie B	40.000.000,-
Miljø	140.000.000,-
Samlet maksimalt fratrukk	240.000.000,-

Eksempel – oppsetting av skolebygg - evaluering

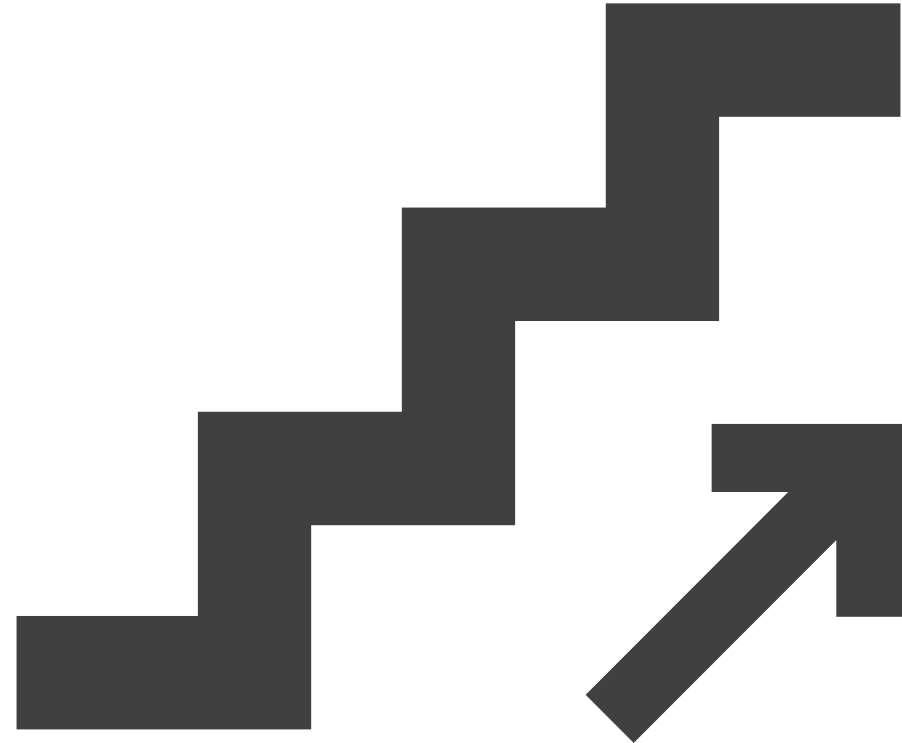
I anskaffelsesprotokoll/meddelelsesbrev kan en oppsummert fremstilling av tilbudsevalueringen se slik ut:

Tildelingskriterie	Maksimalt fratrekk	Tilbud 1	Tilbud 2	Tilbud 3
Lavest kostnad/LCC	N/A	360 MNOK	420 MNOK	450 MNOK
Kvalitet	100 MNOK	26 MNOK	60 MNOK	50 MNOK
<i>Underkriterie A</i>	60 MNOK	6 MNOK	30 MNOK	10 MNOK
<i>Underkriterie B</i>	40 MNOK	20 MNOK	30 MNOK	40 MNOK
Miljø	140 MNOK	0 MNOK	80 MNOK	100 MNOK
Justert tilbudspris		334 MNOK	280 MNOK	300 MNOK

Tilbud 2 er vinner av konkurransen med den laveste «*justerte tilbudsprisen*».
(Kontrakten skal naturlig nok gjennomføres etter faktisk tilbudspris.)

Gruppér fradragene for det enkelte tildelingskriterie

- En potensielt svært finmasket skala.
- Det kan være fornuftig å gruppere fradragene på det enkelte kvalitetskriterie
- Vanskelig å begrunne små forskjeller på en saklig måte
- En gruppering kan være til hjelp under tilbudsevalueringen
- *Eksempel: Maksimalt fratrekk for et kriterie på 1 MNOK kan grupperes i størrelser på 100' NOK mellom 0,- og 1 MNOK*

«Der miljø brukes som tildelingskriterium bør det som hovedregel vektes minimum 30 prosent»

- Hvordan ivareta dette når tildelingskriterienes vekt ikke oppgis i prosent?
- Betydning av et tildelingskriterie avhenger av evalueringsmodell og andre rammefaktorer
- Med 30 % vekt på miljø kan vi ikke uten videre legge til grunn «30 % av anskaffelsens maksimale» verdi i potensielt fratrekk.
- Det må uansett være oppdragsgivers vurdering av det tilbudte som er avgjørende for hvor store fratrekk som gis (innenfor det angitte maksimale fratrekke)

Eksempel miljø – tenkt scenario

	Vekt	Tilbud 1	Tilbud 2
Pris	50 %	10 poeng	1 poeng
Miljø	50 %	1 poeng	10 poeng
Totalscore	100 %	5,5 poeng	5,5 poeng

	Fratrekk	Tilbud 1	Tilbud 2
Pris	N/A	Kr 1 000 000	Kr 1 900 000
Miljø	Kr 1 000 000	Kr 100 000	Kr 1 000 000
Justert tilbudspris		Kr 900 000	Kr 900 000

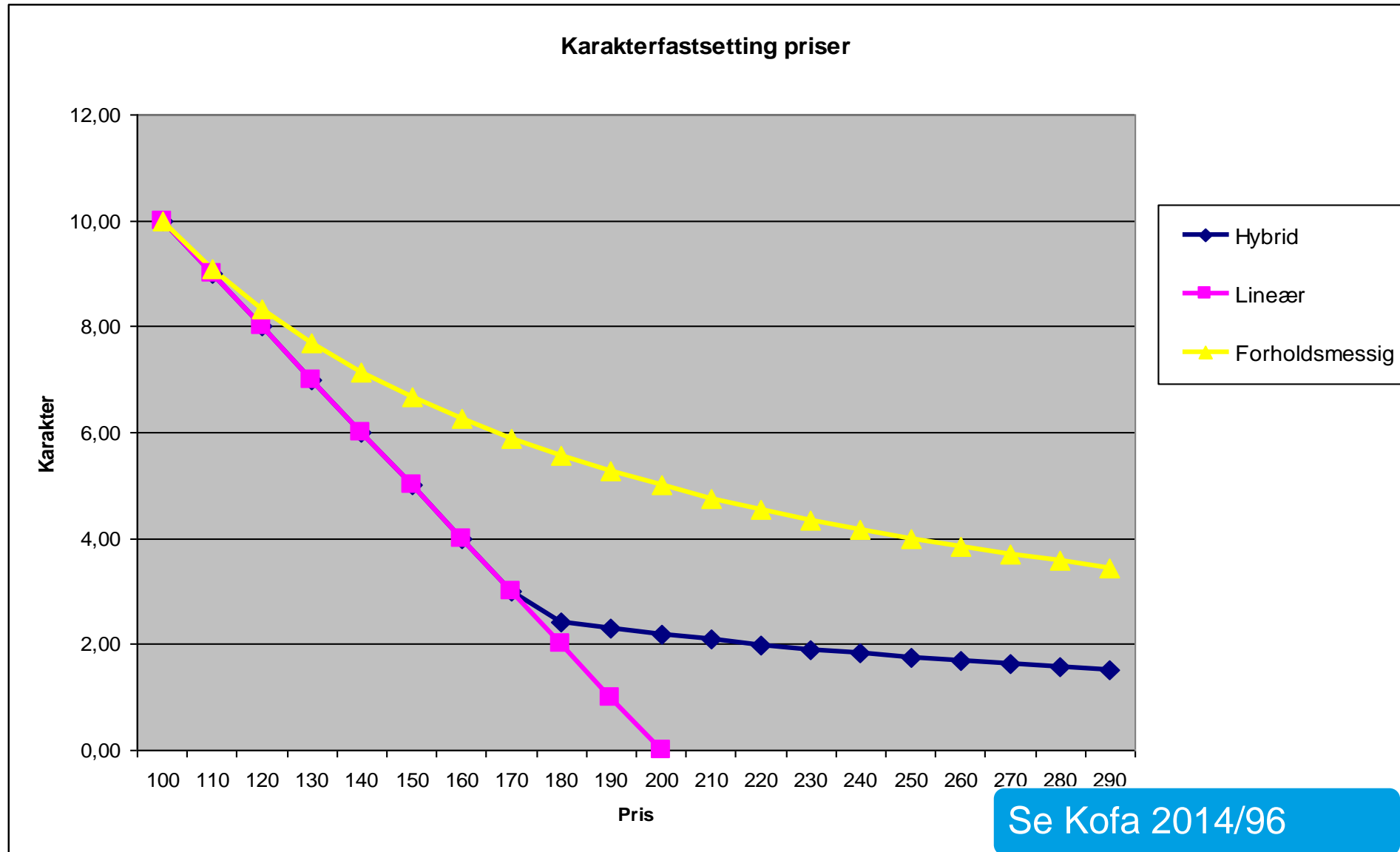
Tabellene viser en tenkt sammenligning mellom en vanlig poengmodell (med lineær vurdering av pris) og prissetting av kvalitet. Ved 50 % vekt på både pris og miljø må det maksimale fratrekke for kvalitet/miljø være like stort som den laveste tilbudsprisen for at tilbudene skal bli likeverdige.

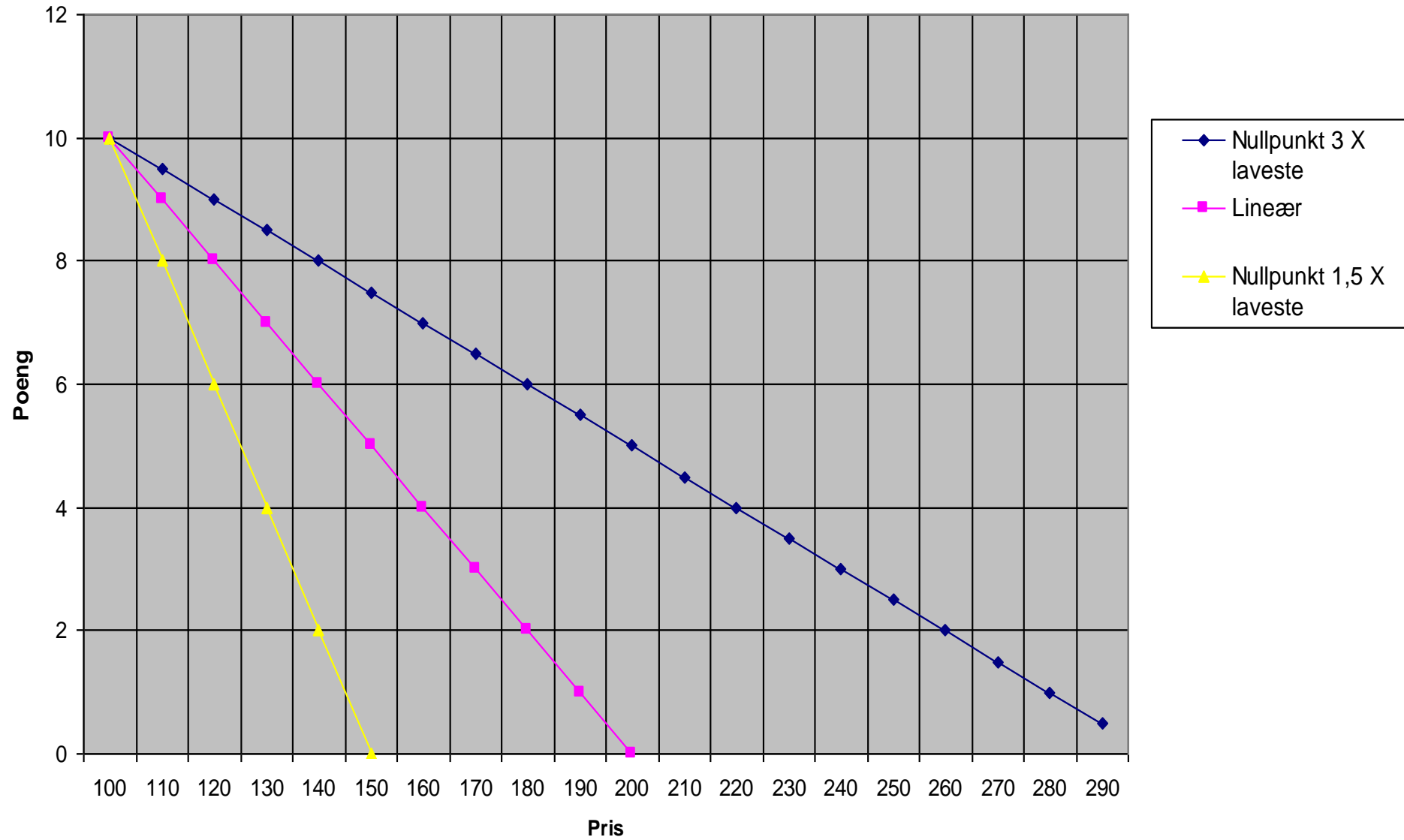
Nærmere om poengmodeller

Kriterie	Vekt	Leverandør A		Leverandør B	
		Karakter	Vektet	Karakter	Vektet
Pris/LCC	50 %	10	5,00	9,1	4,55
Kvalitet	20 %	8	1,60	10	2,00
Miljø	15 %	7	1,05	10	1,50
Service	15 %	10	1,50	6	0,90
Total	100 %		9,15		8,95

Poengsette pris

Karakterfastsetting priser

Normalisering - eksempel

Kvalitet – 2 underkriterer	Tilbud A	Tilbud B
Funksjonsmessig egenskaper (50 %)	10 poeng	8 poeng
Brukervennlighet (50 %)	6 poeng	10 poeng
Total kvalitet	8 poeng	9 poeng

Skal vi fravike prinsippet om at beste tilbud får 10 poeng?

Normalisering?

- Med den anbefalte modellen er normalisering et «ikke-tema»
- For evalueringsmodeller med poengsetting er dette et relevant tema
- DFØ har tidligere anbefalt normalisering, men går nå bort fra dette.
- Ulike metoder for normalisering:
  - (1) Oppjustere poengscoren til alle tilbud med den nominelle verdien som mål for at beste tilbud skal få beste mulige poengscore, eller
  - (2) Oppjustere beste tilbud til den høyeste mulige oppnåelige score for så å oppjustere de øvrige med det antall poeng som reflekterer den prosentvise opprinnelige forskjellen i poeng.
- Normalisering etter metode nr. 1 er en unødvendig operasjon uten betydning for resultatet eller tildelingskriteriets vekt.
- Hvis normaliseringen blir utført etter metode nr. 2 vil normaliseringen kunne ha betydning for resultatet.
  - F.eks ved at poengene 5 og 3 blir normalisert til 10 og 6. En poengforskjell på 2 har nå blitt til 4 og dette vil naturligvis også ha betydning for den vektete poengforskjellen og kan følgelig ha betydning for rangeringen av tilbudene

Direktoratet
for forvaltning og
økonomistyring